

M. Terentii Varronis, Saturarum Menippearum fragmenta. Edidit *Raymond Astbury*. Bibliotheca Teubneriana, Leipzig 1985, σσ. XLII +154.

Ὁ Μάρκος Τερέντιος Βάρρων (ἢ Οὐάρρων, ὅπως ἀπεδίδετο παλαιότερον λόγω τῆς συγχύσεως μεταξύ U και V εἰς τὴν Λατινικὴν, ἢ ὁποία συνεχίζεται καὶ σήμερον—οὐχὶ ὀρθῶς κατὰ τὴν γνώμην μας, ὅπως καὶ ἄλλοτε ἐσημειώσαμεν— μὲ τὴν παράστασιν τοῦ V διὰ τοῦ U τόσο εἰς τὴν παροῦσαν ὅσον καὶ εἰς ἄλλας ἐκδόσεις λατινικῶν κειμένων) ὁ Ρεατίνος (116-27 π.Χ.) ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς πολυμερεστέρας προσωπικότητας καὶ θεωρεῖται ὡς ὁ πολυμαθέστερος συγγραφεὺς τῆς Ρώμης. Ὁ Ἰερώνυμος παραβάλλει τὸ τεράστιον ἔργον του, τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ὁποίου ἀπωλέσθη, πρὸς ἐκεῖνο τοῦ χαλκεντέρου Ὀριγένης. Αἱ Saturae Menippeae (Μενίππειοι σάτιραι, λογοτεχνικὸν σατιρικὸν εἶδος ἀποτελούμενον ἀπὸ κρᾶμα πεζοῦ καὶ ἐμμέτρου λόγου καὶ λαβὸν τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τοῦ κυνικοῦ φιλοσόφου Μενίππου τοῦ 3ου π.Χ. αἰῶνος, τὸ ἀπολεσθὲν ἔργον τοῦ ὁποίου ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον εἰς τοὺς μεταγενεστέρους συγγραφεῖς) τοῦ Βάρρωνος περιελάμβανον συμφῶνως πρὸς τὰς ὑπαρχούσας μαρτυρίας 150 αὐτοτελεῖς σάτιρας, γνωρίζομεν δὲ τοὺς τίτλους καὶ κατέχομεν ἀποσπάσματα 90 ἐξ αὐτῶν χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἔχη περισωθῆ καμμία ἀκραία σάτιρα.

Ἡ παροῦσα ἔκδοσις τοῦ Raymond Astbury περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς: Τὸν λατινιστὶ γραμμένον πρόλογον (praefatio), εἰς τὸν ὁποῖον ἐκτίθενται εἰς καλὴν λατινικὴν γλῶσσαν τὰ σχετικὰ μὲ τοὺς κώδικας ἢ τὰς ἐκδόσεις 28 συγγραφέων, οἱ ὁποῖοι διέσωσαν ἀποσπάσματα Μενιππειῶν σατιρῶν τοῦ Βάρρωνος (σσ. V-XVI). Τὸ τμήμα τοῦτο συνοδεύεται ἀπὸ διαγράμματα τῶν στεμμάτων τῶν κωδίκων τοῦ Nonius Marcellus (σσ. VII-IX). Ἀκολουθεῖ σύντομος ἀναφορὰ εἰς τὰς προγενεστέρας ἐκδόσεις τῶν Μενιππειῶν σατιρῶν καὶ τὴν ἀξίαν ἐκάστης (σσ. XVI-XVII). Εἰς τὰς σελίδας XVII ἕως XXI ἐκτίθενται τὰ σχετικὰ μὲ τὴν διάταξιν τῶν ἀποσπασμάτων τῶν Μενιππειῶν σατιρῶν καὶ τῶν κριτηρίων, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίηθησαν ὑπὸ τοῦ Nonίου Μαρκέλλου (γραμματικὸς τοῦ 4ου αἰῶνος μ.Χ.), ὅπως διευκλῆθησαν ὑπὸ τοῦ Lindsay καὶ κατὰ τὰς ἐπιστημονικὰς συζητήσεις ποὺ ἐπρόκαλεσαν αἱ ἀπόψεις του. Ἐν συνεχείᾳ (σσ. XXI-XXV) ὁ Astbury πραγματεύεται τὸ πρόβλημα τῆς διακρίσεως τῶν ἀποσπασμάτων τῶν Μενιππειῶν σατιρῶν ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν Σατιρῶν (Saturae) τοῦ Βάρρωνος, ὁ δὲ ὅλος πρόλογος κλείνει μὲ ἀναφορὰν εἰς τὸ μέτρον τῶν ἀποσπασμάτων τῶν Μενιππειῶν σατιρῶν.

Ἀκολουθῶς τὸ εἰσαγωγικὸν μέρος τοῦ βιβλίου περιλαμβάνει ἐκτενέστατον καὶ πλήρη κατάλογον τῶν σχετικῶν βιβλίων (librorum conspectus, σσ. XXVI-XL), παρέχει δὲ μαρτυρίας (testimonia) καὶ πίνακα συντομογραφῶν καὶ σημείων (Conspectus siglorum et notarum, σσ. XLI-XLII).

Ἡ ἔκδοσις τῶν ἀποσπασμάτων τῶν Μενιππειῶν σατιρῶν, ἢ ὁποία καταλαμβάνει τὰς σελίδας 1 ἕως 101 τοῦ βιβλίου, μαρτυρεῖ μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ γνώσιν τοῦ κειμένου. Τὸ κείμενον τῶν ἀποσπασμάτων εἰς ἐκάστην σελίδα συνοδεύεται ἀπὸ τὰς σχετικὰς μαρτυρίας (testimonia) καὶ ἐκτενέστατον κριτικὸν ὑπόμνημα, ποὺ διευκολύνουν τὸ δυσχερὲς ἔργον τῆς συμπληρώσεως καὶ κατανοήσεως τῶν Μενιππειῶν σατιρῶν.

Τὸ τελευταῖον τμήμα τοῦ βιβλίου περιέχει χρησίμους πίνακας (indices), οἱ ὁποῖοι περιλαμβάνουν κύρια ὀνόματα (nomina propria, σσ. 102-105), ἐκτενέστατον πίνακα λέξεων λατινικῶν καὶ ἑλληνικῶν (vocabula, σσ. 105-137), μέτρα καὶ ἀποπείρας μετρικῆς ταξινομήσεως τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ Βάρρωνος (metra καὶ tentamina metrica, σσ. 137-142). Ἡ ὅλη ἐπιτυχὴς αὕτη ἔκδοσις ἢ ὁποία στοιχεῖ

εις την σειράν τῶν ὑψηλῆς ποιότητος ἐκδόσεων Teubner, κλείει μὲ συσχετικὸν πίνακα τῶν ἀποσπασμάτων εἰς τὰς κυριωτέρας ἐκδόσεις τῶν Μενιπείων σατιρῶν τοῦ Βάρρωνος (*concordantia*, σσ. 143-154).

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΥΘ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΙΑΣ

Cornelii Nepotis Vitae cum fragentis. Edidit *Peter K. Marshall*. Bibliotheca Teubneriana, Leipzig 1985, σσ. XVII + 122.

Πρόκειται περὶ πανομοιότυπου δευτέρας ἐκδόσεως τῆς γενομένης τὸ 1977 ἐκδόσεως τοῦ Κορνηλίου Νέπωτος ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ φιλολόγου Peter K. Marshall. Ἡ πολὺ ἐπιμελημένη αὐτὴ ἐκδοσις συνοδεύεται ἀπὸ πλούσιον κριτικὸν ὑπόμνημα καὶ πίνακα ὀνομάτων καὶ ἀποτελεῖ μίαν τῶν πληρεστέρων κριτικῶν ἐκδόσεων τοῦ Κορνηλίου Νέπωτος καὶ τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ ἔργου του. Χρήσιμος θὰ ἦτο ἐν τούτοις ἡ τοποθέτησις ἐν ἀρχῇ καὶ ἐνὸς *conspectus (tabula) vitarum* πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἀναγνώστου.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΥΘ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΙΑΣ

Claudii Claudiani Carmina. Edidit *John Barrie Hall*. Bibliotheca Teubneriana, Leipzig 1985, σσ. XXVIII + 454.

Ὁ Κλαύδιος Κλαυδιανὸς ἤκμασε περὶ τὸ 400 μ.Χ. καὶ θεωρεῖται ὡς ὁ τελευταῖος ἀξιόλογος εἰδωλολάτρης ποιητῆς τῆς Ρώμης, ἔγραψε δὲ τόσον ποιήματα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν (εἰς τὴν πατρίδα του τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατὰ τὴν νεότητά του κυρίως) ὅσον καὶ —πολὺ περισσότερα βεβαίως— εἰς τὴν λατινικὴν, ἰδίως ἀφ' ὅτου ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ἰταλίαν (περὶ τὸ 394 μ.Χ.) καὶ συνεδέθη μὲ ἐπιφανῆ πρόσωπα καὶ τὴν αὐλὴν τοῦ Ὀνωρίου, τυχῶν τιμῶν αὐλικοῦ ποιητοῦ καὶ μεταβληθεὶς εἰς κήρυκα τοῦ μεγαλείου καὶ τῶν ἰδεῶν τῆς Ρώμης.

Ἡ παρούσα ἐκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Κλαυδιανοῦ ὑπὸ τοῦ J. B. Hall ἄρχεται μὲ πολὺ χρήσιμον πίνακα περιεχομένων, ἔνθα ἀναφέρονται τὰ ποιήματα κατὰ κατηγορίαν καὶ σειράν ἐκδόσεώς των (σσ. V-VII). Ἀκολουθεῖ πρόλογος (*praefatio*, σσ. IX-XIII) εἰς κομψὴν λατινικὴν γλῶσσαν, ὅπου ἐκτίθενται αἱ βασικαὶ ἀρχαὶ τῆς νέας αὐτῆς ἐκδόσεως καὶ οἱ λόγοι τῆς ἐγκαταλείψεως τόσον τῆς συσσωρεύσεως ὁμοίων χωρίων εἰς τὸ ὑπόμνημα ὅσον καὶ τῶν ἐκτενεστάτων προλόγων, ποὺ ὑπηρεοῦντο ἐν τούτοις ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν σωθέντων κωδίκων (300 περίπου) τοῦ ἔργου τοῦ Κλαυδιανοῦ, οἱ ὅποιοι εἶναι σχεδὸν ἴσης ἀξίας καὶ ἀπαιτοῦν ὀξὺ κριτικὸν πνεῦμα. Κατάλογος τῶν κωδίκων αὐτῶν παρατίθεται εἰς τὰς σελ. XIV-XIX.

Μετὰ ταῦτα ἐπεται βιβλιογραφικὴ κατάστασις (σσ. XX-XXV) περιλαμβανούσα σχετικὰς βιβλιογραφικὰς ἐργασίας, ἐκδόσεις συνολικὰς τοῦ ἔργου τοῦ Κλαυδιανοῦ ἢ μικροτέρας ἢ κατὰ κατηγορίας, βιβλία, μελέτας καὶ διατριβὰς σχε-